

№ 19.

Warszawa, d. 10 maja 1924 r.

№ 19.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Chmielna 2 m. 6, tel. 114-26.

Adres telegraficzny: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 4 kwartalnie.

CENA POJEDYŃCZEGO NUMERU Złp. 0 gr. 40.

Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

SZWEDZKIE
ŁOŻYSKA
KULKOWE

SKF

Warszawa
Kopernika 13
Telefon 12-14

339

STAN PRZEMYSŁU METALOWEGO W KWIETNIU.

Dnia 5 maja r. b. odbyło się zwyczajne posiedzenie miesięczne Rady Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, na którym członkowie Rady, reprezentujący najważniejsze gałęzie przemysłu metalowego w całej Polsce, złożyli sprawozdania ze stanu fabryk związkowych pod względem zatrudnienia i ogólnych warunków wytwórczości w każdej grupie zawodowej.

Otrzymany tą drogą obraz nabral barw jeszcze ciemniejszych w porównaniu z tym, który przedstawiliśmy w № 11 „Przemysłu Metalowego“ z d. 15 marca r. b. Wszystkie wymienione tam przyczyny, które wywołały stan depresji przemysłu metalowego na początku roku bieżącego, pogłębiły się jeszcze bardziej skutkiem usilnej akcji sanacyjnej rządu, pozbawiającej przedsiębiorstwa związkowe środków obrotowych, przecinającej im źródła kredytu w instytucji emisyjnej i pozbawiającej wiele z nich zamówień rządowych. W szczególności fabryki, które powstały specjalnie w celu zaopatrywania przedsiębiorstw rządowych w materiał techniczny, w pierwszej linii fabryki parowozów i wagonów znalazły się w położeniu wprost rozpaczliwym. Zamówienia kolejowe zostały zredukowane do liczb znikomych, tak np. Warszawska Spółka Akcyjna Budowy Parowozów ma do wykonania na cały rok bieżący zaledwie 8 parowozów zamiast przewidzianych kilkudziesięciu, zaś Pierwsza Fabryka Lokomotyw w Polsce Sp. Akc. w Chrzanowie—13 parowozów. Wobec potrzeb kolejnictwa polskiego liczby te budzą litość, zarówno w stosunku do fabryk, pozbawionych należnych im słusznie zamówień, jak w stosunku do samych kolei, skazanych na dewastację. W nie mniej rozpaczliwym położeniu

znalazły się fabryki wagonów kolejowych. Na pięć wytwórni tej specjalności w Polsce przypada na rok bieżący zaledwie 1400 wagonów do wykonania. To też w tych wytwórniach redukcja pracy dochodzi do 80%—bądź w ilości zatrudnionych ludzi, bądź w czasie pracy — w stosunku do normalnego zatrudnienia. Mówi się więc zupełnie poważnie o groźącym zamknięciu niektórych z tych fabryk, które po wykończeniu swego przydziału pozostaną absolutnie bez pracy. O robieniu na zapas, zarówno parowozów, jak wagonów mowy być nie może, gdyż brak na to środków. Fabryki te, pracujące na zamówienia rządowe, nie mogą korzystać z kredytu wekslowego z tej prostej przyczyny, że weksli klientów nie mają, zaś kredyt lombardowy (towarowy) chociażby np. pod zastaw surowców, został, jak wiadomo, skasowany. Nie dość na tem. Ostry brak środków ma za przyczynę, między innymi, ociąganie się kolei z zapłatą należności za otrzymane dostawy. Tak np. stały dług ministerstwa kolei żelaznych fabryce Warszawskiej Sp. Akc. Budowy Parowozów przekracza tryljon (1 000 miliardów) marek.

Następną grupą zawodową Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, dotkniętą ostrem przesileniem, jest Grupa II maszyn i narzędzi rolniczych. I tu także forsowna sanacja skarbu przyczyniła się do pogorszenia zastoju, aczkolwiek na stan ten wpływają również przyczyny inne, wypływające z ogólnej polityki ekonomicznej rządu i z warunków konjunktury światowej. Fabryki tej grupy nie mają zbytu na rynku wewnętrznym z dwóch przyczyn. Po pierwsze dla tego, że składy maszyn i narzędzi rolniczych, nagromadzone przez składników w dobie ucieczki od marki, są jeszcze

niewyprzedane, a po, za tem składnicy wyczekują spodziewanej zniżki cen przez fabryki. Drugą przyczyną jest faktyczne zubożenie rolników i wielka niewspółmierność cen ziemiopłodów w stosunku do cen wyrobów przemysłowych; oba zjawiska są spowodowane chaotyczną ingerencją rządową w stosunki ekonomiczne ludności, zakazami wywozu i t. d. Rolnik burzy się, widząc sztuczne zdeprecjonowanie swego produktu i drożyznę wyrobów, potrzebnych mu do produkcji. Ratunkiem dla tej gałęzi przemysłu metalowego byłby, wobec małej pojemności rynku wewnętrznego, eksport zagranicę, tu jednak napotyka się na konkurencję niemiecką i czeską, walczącą nie tylko tańszymi cenami, lecz także udzielaniem klientom daleko sięgających kredytów, których fabryki polskie, pozbawione pomocy kredytowej rządu i własnych środków obrotowych skutkiem akcji sanacyjnej, nie mają możliwości udzielać. Przedstawiciele Grupy II widzą przyczynę drożyzny wyrobów swoich w porównaniu z zagranicznymi, przede wszystkim w drożyznie surowców, w szczególności żelaza i stali, następnie w ograniczonym czasie pracy i wreszcie w niesłychanie wysokiej stopie dyskontowej, dochodzącej do 15% miesięcznie. Natomiast Anglja daje np. na garnitury parowe dwuletni kredyt wekslowy z dyskontem na 3 $\frac{1}{2}$ % rocznie.

Konkurencja czeska dała się mocno we znaki także innej grupie P. Z. P. M., mianowicie grupie I maszynowej. Trzy nowe cukrownie, budujące się w Polsce, oddały całkowite urządzenie swych fabryk do wykonania fabrykom czeskim, które udzieliły im kilkoletniego kredytu, spłacanego w dodatku nie gotówką, lecz wyprodukowanym w przyszłości cukrem. Dział ten przemysłu metalowego jest również w zastojach i w większości swej pracuje 3 dni w tygodniu.

W dziale wag i wyrobów precyzyjnych Podgrupa Wag przechodzi ciężki kryzys z powodu braku zamówień ze strony kolei. Po za tem odczuwa się wielki zastój z powodu konkurencji austriackiej w Małopolsce i niemieckiej w Wielkopolsce.

W dziale kotłarni brak jest nowych zamówień z powodu powszechnego zmniejszenia siły kupczej nabywców. Dział ten doznaje ujemnych skutków konkurencji angielskiej, udzielającej rocznego kredytu. W grupie wyrobów żelaznych wyroby emaljowane do pewnego czasu dawały sobie radę dzięki umiejętnej organizacji sprzedaży. Obecnie rozpoczął się kryzys.

Wyroby platerowane, stanowiące dział grupy wyrobów metalowych, doznały krótkotrwałego polepszenia sytuacji skutkiem zakupów sezonowych. Obecnie panuje zastój, który potęguje konkurencja wyrobów tanich, lecz tanich, zarówno drobnych fabryczek krajowych, jak fabryk zagranicznych, austriackich i niemieckich.

Grupa V Odlewni pracuje zaledwie 24 do 40 godzin tygodniowo, t. j. trzy do pięciu dni w tygodniu, unikając—jak to czynią zresztą wszystkie fabryki, które ograniczyły swój ruch—pracy w sobotę.

Fabryki elektrotechniczne dotknięte są kryzysem w różnym stopniu. Fabryka Brown Boveri w Żychlinie pracuje 3 dni w tygodniu, fabryki Polskiego Towarzystwa Elektrycznego, śląska i warszawska, pracują 6 dni, ale fabryka śląska ze zmniejszoną o 5% załogą, zaś fabryka warszawska pracowała do niedawna tylko 4 dni. Fabryki przewodników są również słabo zatrudnione, natomiast zakłady sp. akc. „Stanrej“ pracują sześć dni przy wzmocnionej załodze, dzięki przyjęciu większych zamówień z bliższej i dalszej zagranicy po

cenach bardzo niskich, aby tylko utrzymać zakłady w ruchu. W nader ciężkim położeniu są fabryki Grupy XI — drutu i gwoździ. Sezon budowlany zawiódł zupełnie, projektowane budowy rządowe, skutkiem akcji sanacyjnej, zostały zaniechane, zbyt więc gwoździ ustał całkowicie. To samo dotyczy drutu, gdyż z powodu nakazanych przez Skarb oszczędności zwiększe w tym czasie zamówienia rządowe na drut telegraficzny nie nastąpiły. W dziale tym przewiduje się, pomimo dokonanej już o 50% i więcej redukcji, stopniowe zamykanie fabryk.

Reasumując wypowiedziane opinie, na skutek zobrazowanego w ten sposób stanu przemysłu metalowego, przewodniczący zebraniu p. Seweryn Samulski, prezes Rady P. Z. P. M., wypowiedział przekonanie, że pierwszym, natychmiastowym i koniecznym środkiem zaradczym na ten groźny stan bezrobocia w przemyśle jest pomoc rządowa w postaci ułatwień kredytowych, gdyż bez obfitszego i tańszego kredytu zamrze ruch przemysłowy i handlowy, dający skarbowi znaczne zasoby podatkowe. Gdy to źródło, zasilające Skarb, osłabnie, to rozpoczęta z takim powodzeniem sanacja finansów państwowych może się zachwiać.

OSTATNI WSKAŹNIK DROŻYZNIANY.

Koszt utrzymania w Warszawie w drugiej połowie kwietnia r. b. w porównaniu do pierwszej połowy tego miesiąca wzrósł o 0,15%.

W stosunku do miesiąca marca koszt utrzymania w całym miesiącu kwietniu wzrósł o 0,8%.

WYDOBYCIE WĘGLA W POLSCE.

W № 10 tygodnika „Przemysł i Handel“ znajdujemy dane liczbowe, ilustrujące wydobycie węgla kamiennego i brunatnego w Państwie Polskiem w roku 1923 i 1922 w porównaniu z rokiem 1913 oraz stosunek procentowy do produkcji w roku 1913.

Węgiel kamienny

Zagłębia i Okręgi Górnicze	rok 1923		rok 1922		rok 1913	
	tonny	%	tonny	%	tonny	%
Śląsk						
Okręg Katowicki	10 257 640	80	9 949 817	77	12 845 877	100
Huty Królewsckrej	9 226 465	75	8 924 964	72	12 328 102	100
Okręg Rybnicki	5 389 064	107	5 162 820	102	5 056 354	100
Tarnowskie Góry	1 756 984	103	1 754 011	103	1 707 142	100
Zagłębie Dąbrowskie						
Okręg Dąbrowski	3 823 597	122	3 594 492	115	3 123 421	100
Sosnowiecki	3 594 978	97	3 460 476	94	3 695 788	100
Zagłębie Krakowskie						
Ogółem	2 049 269	104	1 985 525	101	1 970 790	100
Ogółem	36 097 997	89	34 832 105	85	40 727 474	100

Węgiel brunatny

Zagłębie Dąbrowskie	rok 1923		rok 1922		rok 1913	
Okręg gór. Częstochowski	tonny	%	tonny	%	tonny	%
Okręg gór. Sosnowiecki	12 512	—	14 852	—	—	—
Okręg gór. Stanisławowski	3 916	10	4 458	12	37 407	100
B. dzielnica pruska	17 099	—	32 630	—	—	—
Ogółem	171 035	89	219 983	114	192 488	100

Porównyując wydobycie za cały rok 1923 w stosunku do roku 1913 otrzymamy dla Śląska — 83,38%, Zagł. Dąbrowskiego — 108,79% i Krakowskie — 103,98%; ogółem 88,63%.

Wydobycie węgla brunatnego wynosi w Zagłębiu Dąbrowskiem—97,93%, w Zagłębiu Stanisławowskiem—11,54%, ogółem 89,72%.

WYSTAWA WZORÓW W LA PLATA.

Konsulat Rzeczypospolitej Polskiej w Buenos Aires donosi, iż w miesiącu październiku 1924 r. odbędzie się w La Plata druga międzynarodowa wystawa wzorów, zorganizowana przez rząd prowincji Buenos Aires.

Przygotowawcze prace organizacyjne są już w toku i pożądanym jest, aby nie zbrakło tam i polskich wystawców.

Wskutek słabego rozwoju przemysłu metalowego, dla importu do Argentyny wchodzi w rachubę bardzo liczne towary, a między innymi galanterja metalowa, wyroby żelazne, stal, artykuły konstrukcyjne, maszyny (mają być zwolnione od cła), wyroby elektrotechniczne, naczynia emaljowane i t. d.

Wobec olbrzymiej przyszłości tego kraju pożądanym jest zainteresowanie nim naszych kupców i przemysłowców.

Blizszych informacji o wystawie udziela Konsulat Generalny Rzplitej Polskiej w Buenos Aires.

Ceny miejsc w hali wystawowej wynoszą: 25 pesów *) za m², instalacje na placu wystawowym 7 pesów, stoły i szafy od 5 pesów za cały czas trwania wystawy.

W razie gdyby któraś z organizacji centralnych przemysłu podjęła inicjatywę w celu zorganizowania polskiego działu na wystawie, ministerstwo przy współudziale konsula gen. Argentyny zajmie się uzyskaniem miejsca i wszelkich możliwych udogodnień.

Co do niektórych przepisów regulaminu wystawy — może udzielić informacji wydział handlu zagranicznego ministerstwa przemysłu i handlu.

Członkowie P.Z.P.M., interesujący się wystawą w La Plata, proszeni są o zawiadomienie o tem biura Związku.

PORÓWNANIE OPŁAT KOLEJOWYCH.

W sprawozdaniu rzeczoznawcy angielskiego p. E. Hiltona Younga o położeniu finansowem Polski, o którym wzmiankowaliśmy w poprzednim numerze „P. M.“, znajdujemy ciekawy „wykaz porównawczy opłat kolejowych za przewóz towarów“ podany w złotych centimach za 100 kilogramów dla odległości 100, 300 i 500 kilometrów dla jednoznacznych klas. Wykaz ten przytaczamy tylko dla odległości 100 i 300 km.

	O d l e g ło ść									
	100 kilometrów				300 kilometrów					
	Klasa przesytek									
	Posp. I	IV	VI	IX	Posp. I	IV	VI	IX		
Taryfa Rosyjska										
z r. 1914	281	173	101	62	39	784	498	265	161	105
Taryfa Polska										
z r. 1924	264	176	100	60	35	684	436	265	145	70
Taryfa Niemiecka										
z r. 1924	680	340	192	126	62	1652	826	466	300	141
Taryfa Czeska										
z r. 1924	750	302	131	105	77	2010	778	302	225	140
Taryfa Austriacka										
z r. 1924	528	264	132	98	56	1517	758	370	254	116

Najdroższa jest taryfa niemiecka, najtańsza — polska. Taryfa polska jest wzorowana na przedwojennej rosyjskiej, jest jednak od niej tańsza przy większych odległościach.

HANDEL ZAGRANICZNY AUSTRII.

Na podstawie materiału, nadesłanego przez dpt. handlowy ministerstwa przemysłu i handlu, notujemy dane, dotyczące wartości przywozu i wywozu Austrii w r. 1923, obliczone w milionach koron złotych (liczby dla Belgii dotyczą r. 1922).

	Przywóz	Wywóz	Przywóz	Wywóz	
Czechosłowacja	343,4	79,6	Jugosławia	73	101
Niemcy	246,8	125	Rumunja	35,9	43,6
Węgry	158,4	87,6	Anglja	24,7	33,8
Włochy	108,6	81,3	Francja	17,7	16,9
Polska	99,2	79,7	Belgja	9,4	11,2
Szwajcaria	78,8	62,1	Szwecja	0,7	84

Bilans handlowy Austrii jest stale pasywny. W pierwszym półroczu roku ubiegłego przywieziono towarów za 700 milj. kor. zł., wywieziono zaś za 425 milj. kor. zł.

*) 100 pesów = 53,5 złotych pg. obecnego kursu.

ODZNACZENIA.

Wśród osób, które z okazji święta narodowego 3 maja r. b. zostały odznaczone orderem „Odrodzenia Polski“, krzyż komandorski tego orderu otrzymał inż. Stefan Przanowski, członek Rady Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, krzyż kawalerski — inż. Gustaw Włodek, członek Zarządu Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M.

RYNEK TOWAROWY NA SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce i artykuły techniczne dla przemysłu metalowego w dniu 9/V 1924 r. w złotych za 1 tonę franco stacja załadowania (pg. danych S. A. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“):

Surówka odlewnicza „Chlewiska“ na węglu	Z. Gr.
drzewnym	185.—
Surówka odlewnicza „Stąporków“ № I	181,80
„ „ „Huta Pokoju“ № I	180.—
„ „ „Witkowicka“ № I	180.—
Złom żeliwny (fragment lany)	123.—
Żelazo handlowe krajowe	234.—
Bednarka gorąco walcowana	270.—
Bednarka zimno walcowana	468.—
Walcówka (druć okrągły od 5 1/2 do 13 mm., kwadratowy od 5 1/4 do 8 mm.)	288.—
Blacha (cena zasadnicza)	297.—
Koks karwiński	48,10
„ górnośląski twardy	39.—
„ „ miękki	37,60
Węgiel kowalski myty cieszyński	36,65
„ dąbrowski gruby	25,82
„ górnośląski gruby	29,60
Cegła ogniotrwała normalna (za sztukę 0 gr. 16)	64.—
„ kopolakowa	67,50
Zaprawa szamotowa	32,50
Grafit podwójnie szlamowany	132.—

Związek Polskich Hut Żelaznych ustalił, począwszy od dnia 4 marca r. b. aż do odwołania, następujące ceny na wyroby walcowane w złotych polskich.

- 1) żelazo handlowe 23,4 gr. przy zamówieniach od 60 tonn; przy zamówieniach mniejszych cena wyższa o 2°/₁₀.
- 2) bednarka zimno-walcowana 46,8 gr. „ gorąco-walcowana 27 „
- 3) drut 28,8 „
- 4) blachy ponad 1 mm. 29,7 „
- 5) żelazo uniwersalne 27,9 „

Wszystko za 1 klg. loco wagon huta wysyłająca przy zamówieniach pełnowagonowych.

Do powyższych cen zasadniczych doliczane są dopłaty, obowiązujące w dniu wysyłki.

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej (w złotych po kursie średnim dnia za 1 tonnę metr.)

D a t a	30/4	1/5	2/5	5/5	6/5
Średni kurs waluty	22,75	22,75	22,77 1/2	22,72 1/2	22,75
Antymon	1114	—	—	—	1113
Cyna standard	5287	—	—	—	5231
Cynk hutniczy	688	—	—	—	674
Miedź elektrolityczna	1545	—	—	—	1575
standard	1417	—	—	—	1411
Ołów miękki hutniczy	733	—	—	—	677
Rtęć	8113	—	—	—	9213

SPÓŁKA AKCYJNA ZJEDNOCZONYCH ŚLUSARZY CHRZEŚCIJAN W WARSZAWIE.

Rada Spółki przedstawiła sprawozdanie za rok operacyjny 1923. Rok ten nie wykazał nadzwyczajnych rezultatów. Spółka

osiągnęła w operacjach zyski, które w cyfrach w stosunku do kapitału zakładowego są poważne, jednakże skutkiem spadku wartości pieniądza nie są wielkie.

Na zasadzie uchwały nadzwyczajnego Walnego Zebrania z dn. 12 maja 1923 r. Rada wyjednała u Rządu powiększenie kapitału zakładowego Spółki z 60 000 000 Mkp. do Mk. 180 000 000. Zatwierdzenie nowej emisji nastąpiło pod datą 5/VIII 23, a całkowite pokrycie w dniu 29 września 1923 r. Akcji nie rozebranych przez akcjonariuszów była znikoma liczba i na skutek postanowienia Rady zostały one przyznane w pierwszym rządzie współpracownikom Spółki i stałym odbiorcom.

W okresie sprawozdawczym obroty handlowe wyniosły Marek 11 381 261 387, co czyni w stosunku miesięcznym Mk. 948 400 000, dziennym Mk. — 31 600 000.

Ogólny zysk brutto za 1923 r. na towarach wynosił Mk. 6 270 489 052,53, procentów otrzymanych Mk. — 661 759,57. Koszta handlowe wyniosły Mk. 4 256 526 642,57, procenty wypłacone Mk. 7 228 900, amortyzacja ruchomości Mk. 9 227,70, czysty zysk zatem Mk. 2 007 386 041,83.

Remanent inwentarza sporządzony na 1 stycznia 1924 r. wykazał sumę Marek 5 131 762 546,60.

Kapitał akcyjny na dzień 31 grudnia 1924 r. wynosi Mk. 180 000 000 — zapasowy Mk. 92 603 990 — amortyzacyjny Mk. 12 955,40 — razem Mk. 272 616 945,40.

Spółka, pomimo wielkich trudności, spowodowanych deprecjacją waluty i utrudnieniem kredytów, wykazała, że jest instytucją żywotną, że ma widoki powodzenia i rozrostu, niewątpliwie więc po wprowadzeniu stałej waluty i ustaleniu się kursu będzie mogła rozwinąć szerszą działalność.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych: Dyrektor Zarządzający inż. S. J. Okolski.

REDAKTOR inż. Maurycy Chorzewski.

SPÓŁKA AKCYJNA
BUDOWY KOTŁÓW PAROWYCH I MASZYN
„W. FITZNER I K. GAMPER“
WYDZIAŁ BUDOWY OBRABIAREK
SOSNOWIEC

buduje serjami przy pomocy kalibrów tolerancyjnych i przyrządów do masowej fabrykacji:

Precyzyjne TOKARKI pociągowe szybkobieżne, lekkiego i średniego typu, z napędem przez koło pasowe stopniowe, o wysokości kłów 150—210 mm i długości toczenia 1—2 mtr.; **TOKARKI** z jednokołowym napędem i skrzynką „Nortona“ o wysokości kłów 268 mm i długości toczenia 2000 mm; **OBCINARKI** do cięcia metali, żelaza i stali do 80 mm średnicy; **Podwójne CENTRÓWKI poziome** do centrowania wałków do 100 mm śred.; **WCISKARKI** do trzpieni 60 mm śred. i największej średnicy kół 420 mm śred.; **STRUGARKI poprzeczne** z jednokołowym napędem, o skoku 400 do 500 mm; **Pionowe WIERTARKI szybkobieżne** z jednokołowym napędem i skrzynką syst. „Nortona“, do racjonalnego wiercenia otworów do 50 mm średnicy.

Źródła zakupu:

Armatura na parę i wodę:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Beczki żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Dźwigniki—Łańcuchy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Warsz. Fabr. Masz. windowch „Siła“, Chłodna 5, tel. 47-78.

Garbarskie maszyny:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Gwoździarki i ciągaraki:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Imadła ślusarskie kute:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski Sp. Akc. w Lublinie.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne, schody, cieplarnie:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-48.

Kotły parowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Kuto lane odlewy:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

Kuźnie polowe:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Liny stalowe—Drut stalowy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

Lokomobile przemysłowe:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Łańcuchy

Warsz. Fabr. Masz. windowch „Siła“, Chłodna 5, tel. 47-78.

Łańcuchy „Galla“:

Transmisyjne, ciężarowe i rolkowe wszelkich wymiarów. Bracia Mencil, Fabryka Wyróbów Żelaznych. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Maszyny rolnicze:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Maszyny ceglarskie:

B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Odlewnie żelaza:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Odlewnie żelaza i metali:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Okna żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

Prasy ekscentryczne, frykcyjne i balansowe:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Prasy, tłoczkarki cierne, mimośrodowe i balansowe:

B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Pędnie:

Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

* B-cia Steinberg i S-ka, w Warszawie Wronia 80.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Pompy:

Brandel, Witoszyński i S-ka, Grochowska 37.

Sikawki i narzędzia ogniowe:

Bracia Mencil, Fabryka Wyróbów Żelaznych i Sikawek. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Suwnice (krany) mostowe, przesuwne, dźwigi pionowe-elektryczne, transmisyjne, ręczne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

* Bracia Jenike, inż. Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

Turbiny wodne syst. Francis'a o wysokim współczynniku pożytecznego działania.

L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.

Wagony wąskotorowe osobowe i towarowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Walce młyńskie utwardzone:

St. Weigt i S-ka, Łódź, Senatorska 22, tel. 2-87.

Wiertarnie kolumnowe szybkobieżne:

Najnowszego typu. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.